

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดสงขลา (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

๑) จุดแข็ง (Strengths : S)

S๑ สภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ (มีทั้งน้ำฝน น้ำจืด ทะเล ทะเลสาบ พื้นที่ราบต่ำ พื้นที่ราบสูง) มีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งด้านการผลิตพืช ปศุสัตว์ และประมง (ทั้งเพาะเลี้ยง/จับสัตว์น้ำชายฝั่ง)

S๒ มีโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ครบถ้วน เช่น การคมนาคม ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ตลาดกลางยางพารา ระบบซื้อขายออนไลน์ โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร ห้างสรรพสินค้า ศูนย์ประชุมนานาชาติ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้สามารถนำผลผลิตของเกษตรกรสู่ผู้บริโภคโดยตรง รวมทั้งมีระบบชลประทานสนับสนุนภาคเกษตรในฤดูแล้ง

S๓ มีบุคลากร องค์กร สถาบันเกษตรกร สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ เป็นกลไกการบริหารจัดการองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญาที่หลากหลายเอื้อต่อการขับเคลื่อน และพัฒนางานภาคการเกษตร (เช่น เกษตรกรตัวอย่าง เกษตรกรผู้นำ Smart Farmer, Yong Smart Farmer ปรชาญเกษตร ปรชาญชาวบ้าน กลุ่มองค์กรภาคการเกษตร ผู้ประกอบการภาคเกษตร ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา หน่วยงานทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ องค์กรและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในจังหวัด)

S๔ เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตและมีการแปรรูปวัตถุดิบเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งด้านพืช ประมง ปศุสัตว์ ที่สามารถพัฒนา/เชื่อมโยงไปยังอุตสาหกรรมการเกษตร และการท่องเที่ยวได้

S๕ มีแหล่งเงินทุน และสถาบันทางการเงินที่หลากหลาย พร้อมสนับสนุนด้านการเกษตร

S๖ เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าการลงทุนและบริการ แหล่งท่องเที่ยวและบริการชั้นนำของภาคใต้ ส่งผลต่อความต้องการสินค้าเกษตรและอาหารในพื้นที่สงขลาตามไปด้วย

S๗ มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน และด่านการค้าชายแดน ที่ส่งผลให้จังหวัดได้เปรียบ ในด้านต้นทุนการผลิตต่อต้นทุนการผลิตในการนำเข้าและส่งออกสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรของผู้ประกอบการ ในจังหวัดสงขลา

S๘ มีสินค้าเกษตรที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จังหวัดสงขลา จำนวน ๕ ชนิด ประกอบด้วย ส้มโอหอมควนลัง ส้มจุกจะนะ มะม่วงเบาสงขลาปลากะพง ๓ น้ำทะเลสาบสงขลา และไข่ครอบ

๒) จุดอ่อน (Weakness : W)

W๑ เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินน้อย ขาดการบริหารจัดการฟาร์มที่ดีทั้งระบบ ศักยภาพ คน พื้นที่ ผลผลิต การตลาด และการเข้าถึงแหล่งทุน เทคโนโลยี และนวัตกรรม ทำให้ต้นทุนสูง ผลผลิตและผลิตภัณธ์ทางการเกษตรที่ได้มีผลิตภาพต่ำ การสร้างมูลค่าเพิ่มน้อย ไม่มีคุณภาพ ไม่มีมาตรฐานตรงความต้องการของตลาด และไม่มีอำนาจต่อรองด้านราคาที่เป็นธรรม

W๒ กลุ่มและสถาบันเกษตรกร ส่วนใหญ่ยังไม่มี ความเข้มแข็งในการบริหารจัดการองค์กร ขาดความเชื่อมโยงและพัฒนาเครือข่าย ทำให้ไม่เกิดพลังในการรวมผลิต และอำนาจต่อรองในการจำหน่ายสินค้าเกษตรโดยเฉพาะในยุคธุรกิจดิจิทัล

W๓ การเชื่อมโยงและบูรณาการการพัฒนาเกษตรระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีประสิทธิภาพน้อย ในการจัดการและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน

W๔ ขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีแนวโน้มอายุสูงขึ้น คนรุ่นใหม่ สืบทอดอาชีพเกษตรน้อย การปรับตัวของแรงงานภาคเกษตรในการเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต้องใช้เวลา นาน การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (SF/YSF) ไม่ต่อเนื่อง ไม่มีแรงจูงใจด้านอาชีพการเกษตรที่ทำให้เกิดรายได้ และความมั่นคงในอาชีพ รวมทั้งต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว ซึ่งมีผลิตภาพแรงงานต่ำ

W๕ สินค้าและผลิตภัณธ์การเกษตรส่วนใหญ่ ยังไม่ได้คุณภาพและมาตรฐานตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากผลผลิตการเกษตรบางส่วนเป็นผลผลิตที่เป็นวัตถุดิบ ไม่มีการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น น้ำผึ้งชันโรง ส่วนที่มีการแปรรูปและผลิตภัณธ์ ยังขาดการพัฒนาและสนับสนุนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และเงินทุน ทั้งรูปแบบบรรจุหีบห่อ ฉลาก ระบบตรวจสอบย้อนกลับ ระบบสินค้าคงคลัง ระบบขนส่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

W๖ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทางการตลาดของสินค้าเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ ตั้งแต่การจัดการข้อมูลการตลาด (สินค้าและบริการ) จดรวบรวมและเชื่อมโยง ตั้งแต่ตลาดท้องถิ่น ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ต่างจังหวัด และการส่งออกช่องทางการตลาด Offline และ Online ยังมีน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงสินค้า และการสร้างเรื่องราวที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงสุขภาพ ที่สามารถเชื่อมโยงกับศูนย์การค้า การลงทุน และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา

W๗ การบริหารจัดการข้อมูล ข่าวสาร และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ด้านการเกษตรและสหกรณ์ และที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น ขาดช่องทางในการนำเสนอหรือสื่อสารสู่เป้าหมายอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

๑) โอกาส (Opportunities : O)

O๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ระดับต่าง ๆ ของภาครัฐทุกระดับ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคการเกษตร ซึ่งเป็นแนวทางการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ จะเป็นโอกาสในการร่วมกันพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

O๒ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม พลังงาน เทคโนโลยีชีวภาพ และการสื่อสาร (Internet of Things : IoT) เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาภาคการเกษตรในการเพิ่มประสิทธิภาพแรงงาน ผลิตภาพแรงงาน เพิ่มมูลค่า ลดต้นทุนการผลิต และลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ การพึ่งพาทรัพยากร/ ภัยธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรสามารถกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคได้รวดเร็วขึ้น ด้วยการซื้อ - ขายสินค้าผ่าน Platform Online โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ทำให้มีรายได้สูงขึ้น

O๓ ผู้บริโภคมีความต้องการอาหาร และอาหารเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น ทั้งภายในและต่างประเทศ ผู้บริโภคมีพฤติกรรมและความตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพของตนเองเพิ่มมากขึ้น มาตรฐานด้านความปลอดภัยของสินค้าเกษตรในระดับสากลที่มีแนวโน้มจะเข้มงวดขึ้น ส่งผลให้มีการยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้าเกษตร

O๔ นโยบายภาครัฐ ส่งเสริมการเกษตรผสมผสานในสวนยางและทดแทนการปลูกยางใหม่ รวมทั้งส่งเสริมการใช้ยางพาราในประเทศ โดยสนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ยางพาราเป็นส่วนประกอบมากขึ้น

O๕ นโยบายส่งเสริมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นิคมอุตสาหกรรมการเกษตร กลุ่มเมืองนวัตกรรมอาหาร Food Innopolis และการบริหารจัดการจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตอาหาร สามารถนำมากำหนดการผลิตชนิดพืช-สัตว์ที่เป็นอาหารได้

O๖ การขยายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization) ทั้งความสะดวก รวดเร็ว ด้านการคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร บริการสาธารณะ และการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ ส่งผลต่อความต้องการสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

O๗ อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากภาคเกษตร เป็นโอกาสในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย เช่น อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพ และเคมีชีวภาพ เป็นต้น

O๘ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ๓ ฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia- Malaysia -Thailand Growth Triangle : IMT - GT)

O๙ รัฐมีการส่งเสริมการใช้พืชพลังงานทดแทนและวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร

๒) ภัยคุกคาม (Threats : T)

T๑ ผลกระทบจากโรคอุบัติใหม่ระบาดที่เกิดขึ้น ทั้งในคน พืช และสัตว์ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจโลก และการลักลอบนำเข้าสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร ส่งผลลบต่อการประกอบอาชีพ และการผลิตทางการเกษตร ทั้ง ราคา ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร

T๒ ราคาสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ผันผวนตามกลไกตลาด ผู้ผลิตและผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมได้

T๓ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นต่อเนื่อง เกิดภาวะขาดแคลนปัจจัยการผลิตและต้นทุนการผลิตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ปัจจัยการผลิต เช่น ราคาปุ๋ยเคมี สารเคมีทางการเกษตร น้ำมัน พลังงาน น้ำมันเชื้อเพลิง และแม่ปุ๋ย มีราคาสูงขึ้น เนื่องจากประเทศเจ้าของปัจจัยการผลิตอยู่ในภาวะสงคราม ที่ดิน ราคาสูงขึ้น และการครอบครองพื้นที่ทำการเกษตรน้อยลง ทุน งบประมาณ/การเข้าถึงแหล่งทุน/หนี้สินจากการประกอบกิจการเกษตร แรงงาน พึ่งพาแรงงานต่างด้าวซึ่งมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย ฯลฯ

T๔ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก (Climate Change) Carbon Footprint ปัญหามลพิษ และสาธารณสุขจากธรรมชาติ การขยายตัวของชุมชนเมือง รวมทั้งความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตร

T๕ มาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ ทั้งที่เป็นมาตรการทางภาษี และไม่ใช่อภาษี เช่น มาตรฐานสุขอนามัย ระเบียบว่าด้วยสินค้าที่ปลอดจากการตัดไม้ทำลายป่าของสหภาพยุโรป (EUDR), RSPO, BCG, Carbon Credit ระบบตรวจสอบย้อนกลับ การลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรผ่านด่านชายแดน เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตและราคาสินค้าเกษตร

T๖ ข้อจำกัดของระเบียบ กฎหมาย และวิธีปฏิบัติทางราชการบางเรื่อง มีผลกระทบต่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรม เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินว่างเปล่าสำหรับการปลูกพืชเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษี

T๗ เทคโนโลยี นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ เป็นไป อย่างรวดเร็ว เช่น เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครอง ส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการเกษตร ส่งผลต่อการปรับตัวภาคการเกษตร

T๘ นโยบายภาครัฐยังไม่จูงใจให้เกษตรกร ในการพัฒนา ยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ขาดแรงจูงใจในการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร โดยเฉพาะการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้งด้านความคิด การปฏิบัติการ และการสร้างเครือข่ายที่ไม่ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ (การเน้นปริมาณเกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าการส่งเสริมสนับสนุน ต่อ ยอด และสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง)

T๙ เกษตรกรบางส่วนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำการเกษตร ทำให้มีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เช่น ค่าเช่า เสียโอกาสในการเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ

T๑๐ การขยายตัวของชุมชนเมืองทำให้พื้นที่การเกษตรลดลง

ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๙

โดย คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสงขลา